

Kaivalya

Civil Services Mentors Hub

**UPSC Mains Question Papers
Translated in Marathi Medium G.S. 4
(Section-A) (2013 to 2023)**

**UPSC मुख्य प्रश्नपत्रिका मराठी माध्यमात
अनुवादित G.S. 4
(Section-A) (2013 ते 2023)**

UPSC Mains Question Papers Translated in Marathi Medium

G.S. 4 (Section-A) (2013 to 2023)

[UPSC मुख्य प्रश्नपत्रिका मराठी माध्यमात

अनुवादित G.S. 4 (Section-A) (2013 ते 2023)]

येथे मी तुम्हाला UPSC mains question papers GS-IV (Section-A) (2013 to 2023) मराठी मध्ये अनुवादित करून दिले आहे. तुम्हाला माहित आहे की यूपीएससी ची प्रश्नपत्रिका ही इंग्रजी आणि हिंदी भाषेमध्येच असते. अशा वेळेस मराठी मधून अभ्यास करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना यूपीएससी मुख्य परीक्षेचे प्रश्न मराठीत अभ्यासण्यासाठी अनुवादित करून दिले आहे. या लेखात UPSC GS-IV(Section-A) चे questions syllabus topics निहाय विभागून दिले आहे ज्याचा फायदा उमेदवारांना त्यांच्या अभ्यासात होईल.

UPSC चे मुख्य परीक्षेतील प्रश्न विद्यार्थ्यांना त्यांच्या अभ्यासाला योग्य दिशा देण्यात मदत करतील. MPSC Rajyaseva New Syllabus 2025 साठी देखील UPSC चे गतवर्षीचे प्रश्न विद्यार्थ्यांना त्यांच्या अभ्यासाला योग्य दिशा देण्यात मदत करतील.

UPSC GS-IV (Section-A) मध्ये विचारलेला जवळपास प्रत्येक प्रश्न (150 Words, 10 Marks) साठी विचारलेला आहे. ज्याठिकणी बदल असेल तिथे तो बदल नमूद करण्यात आला आहे.

टीप : केस स्टडीजचा भाग GS-IV (Section-B) लवकरच उपलब्ध करून देण्यात येईल.

Ethics and Human Interface: Essence, Determinants and Consequences of Ethics in - Human Actions; Dimensions of Ethics; Ethics - in Private and Public Relationships. [नीतिशास्त्र आणि मानवी परस्पराभिमुखता: मानवतेच्या नीतिमत्तेचे सार, निर्धारक आणि परिणाम, नैतिकतेचे परिमाण, नीतिशास्त्र - खाजगी आणि सार्वजनिक संबंधांमधील]

PYQ	Sub-Topic	Marks	Year
Differentiate 'moral intuition from 'moral reasoning' with suitable Examples. योग्य उदाहरणांसह 'नैतिक अंतर्ज्ञान' आणि 'नैतिक तर्क' यात फरक करा.	Morality	10	2023
'Ethics is knowing the difference between what you have the right to do and what is right to do.'-Potter Stewart. 'तुम्हाला काय करण्याचा अधिकार आहे आणि काय करणे योग्य आहे यातील फरक जाणून घेणे म्हणजे नीतिशास्त्र होय.'- पॉटर स्टुअर्ट	Ethics	10	2022
It is believed that adherence to ethics in human actions would ensure in smooth functioning of an organization/system. If so, what does ethics seek to promote in human life? How do ethical values assist in the resolution of conflicts faced by him in his day-to-day functioning? असे मानले जाते की मानवी कृतींमध्ये नैतिकतेचे पालन केल्याने संस्था/प्रणालीचे सुरळीत कामकाज सुनिश्चित होईल. तसे असल्यास नैतिकता मानवी जीवनात कशाची भर घालण्याचा प्रयत्न करते? मानवाच्या दैनंदिन कामकाजात त्याला भेडसावणाऱ्या संघर्षांचे निराकरण करण्यात नैतिक मूल्ये कशी मदत करतात?	Ethics	10	2022
What are the basic principles of public life? Illustrate any three of these with suitable examples. सार्वजनिक जीवनाची मूलभूत तत्त्वे कोणती आहेत? यापैकी कोणतेही तीन योग्य उदाहरणांसह स्पष्ट करा.	Ethics - in Public Relationships.	10	2019

<p>With regard to the morality of actions, one view is that means is of paramount importance and the other view is that the ends justify the means. Which view do you think is more appropriate? Justify your answer.</p> <p>कृतींच्या नैतिकतेच्या संदर्भात एक दृष्टिकोन असा आहे की साधनाला सर्वोच्च महत्त्व आहे आणि दुसरा दृष्टिकोन असा आहे की उद्दिष्टे(साध्य) साधनांना न्याय्य ठरवतात. कोणता दृष्टिकोन अधिक योग्य आहे असे तुम्हाला वाटते? तुमच्या उत्तराचे समर्थन करा.</p>	Morality	10	2018
<p>Explain how ethics contributes to social and human well-being.</p> <p>नैतिकता सामाजिक आणि मानवी कल्याणात कसे योगदान देते ते स्पष्ट करा.</p>	Consequences of Ethics	10	2016
<p>Differentiate between the following</p> <p>a) Law and Ethics; b) Ethical management and Management of ethics; c) Discrimination and Preferential treatment; d) Personal ethics and Professional ethics</p> <p>खालील गोष्टींमधील फरक ओळखा अ) कायदा आणि नैतिकता; ब) नैतिक व्यवस्थापन आणि नैतिकतेचे व्यवस्थापन; क) भेदभाव आणि प्राधान्याने वागणूक; ड) वैयक्तिक नैतिकता आणि व्यावसायिक नैतिकता</p>	Multiple	10	2015
<p>What is meant by 'environmental ethics'? Why is it important to study? Discuss any one environmental issue from the viewpoint of environmental ethics.</p> <p>'पर्यावरणीय नैतिकता' म्हणजे काय? याचा अभ्यास करणे महत्त्वाचे का आहे? पर्यावरणीय नैतिकतेच्या दृष्टीकोनातून कोणत्याही एका पर्यावरणीय समस्येवर चर्चा करा.</p>	Applied Ethics	10	2015
<p>Human beings should always be treated as 'ends' in themselves and never as merely 'means'. Explain the meaning and significance of this statement, giving its implications in the modern techno-economic society.</p> <p>मानवांनी नेहमीच स्वतःला 'साध्य' मानले पाहिजे आणि केवळ 'साधन' म्हणून कधीही मानू नये. या विधानाचा अर्थ आणि महत्त्व समजावून सांगा आणि आधुनिक तंत्रज्ञान-आर्थिक समाजात त्याचे परिणाम स्पष्ट करा.</p>	Dimensions of Ethics	10	2014

<p>The good of an individual is contained in the good of all. What do you understand by this statement? How can this principle be implemented in public life?</p> <p>प्रत्येकाच्या भल्यातच व्यक्तीचे भले निहित असते. या विधानातून तुम्हाला काय समजते? हे तत्त्व सार्वजनिक जीवनात कसे अंमलात आणले जाऊ शकते?</p>	<p>Ethics - in Public Relationships.</p>	<p>10</p>	<p>2013</p>
--	--	-----------	-------------

Human Values - Lessons from the Lives and Teachings of Great Leaders, Reformers and Administrators; Role of Family, Society and Educational Institutions in Inculcating Values. [मानवी मूल्ये, महान नेते, सुधारक व प्रशासक यांचे जीवन आणि शिकवण यांपासून धडे, मूल्ये रुजविण्यासाठी कुटुंब, समाज व शैक्षणिक संस्था यांच्या भूमिका.]

PYQ	Sub-Topic	Marks	Year
<p>What were the major teachings of Guru Nanak? Explain their relevance in the contemporary world.</p> <p>गुरु नानक यांची प्रमुख शिकवण कोणती होती? समकालीन जगात त्यांच्या शिकवणीची प्रासंगिकता स्पष्ट करा.</p>	<p>Guru Nanak</p>	<p>10</p>	<p>2023</p>
<p>Online methodology is being used for day-to-day meetings, institutional approvals in the administration and for teaching and learning in the education sector to the extent telemedicine in the health sector is getting popular with the approvals of the competent authority. No doubt it has advantages and disadvantages for both the beneficiaries and the system at large. Describe and discuss the ethical issues involved in the use of online methods particularly to vulnerable sections of society.</p> <p>ऑनलाइन पद्धतीचा वापर दैनंदिन बैठका, प्रशासनातील संस्थात्मक मान्यता आणि शिक्षण क्षेत्रात अध्यापन आणि शिकण्यासाठी केला जात आहे ज्या प्रमाणात सक्षम अधिकाऱ्यांच्या मान्यतेने आरोग्य क्षेत्रातील टेलिमेडिसिन लोकप्रिय होत आहे. यात शंका नाही की ऑनलाइन पद्धतीचे मोठ्या प्रमाणावर फायदे आणि तोटे लाभार्थी आणि प्रणाली दोन्हीसाठी आहेत. विशेषतः समाजातील दुर्बल घटकांसाठी ऑनलाइन पद्धतींच्या वापरात समाविष्ट असलेल्या नैतिक समस्यांचे वर्णन करा आणि त्यावर चर्चा करा.</p>	<p>Role of Educational in Inculcating Values.</p>	<p>10</p>	<p>2022</p>

<p>“Education is not an injunction, it is an effective and pervasive tool for all-round development of an individual and social transformation”. Examine the New Education Policy, 2020(NEP, 2020) in light of the above statement.</p> <p>"शिक्षण हे आदेश नाही, तर वैयक्तिक आणि सामाजिक परिवर्तनाच्या सर्वांगीण विकासासाठी ते एक प्रभावी आणि व्यापक साधन आहे". वरील विधानाच्या प्रकाशात नवीन शैक्षणिक धोरण, 2020 (एनईपी, 2020) तपासा.</p>	<p>Role of Educational in Inculcating Values.</p>	<p>10</p>	<p>2020</p>
<p>What teachings of Buddha are most relevant today and why? Discuss.</p> <p>बुद्धांची कोणती शिक्षणे आज सर्वात जास्त प्रासंगिक आहे आणि का? चर्चा करा.</p>	<p>Buddha</p>	<p>10</p>	<p>2020</p>
<p>What are the main factors responsible for gender responsibility in India? Discuss the contribution of Savitribai Phule in this regard.</p> <p>भारतातील लैंगिक जबाबदारीसाठी जबाबदार असलेले मुख्य घटक कोणते आहेत? या संदर्भात सावित्रीबाई फुले यांच्या योगदानाची चर्चा करा.</p>	<p>Savitribai Phule</p>	<p>10</p>	<p>2020</p>
<p>The current internet expansion has instilled a different set of cultural values which are in conflict with traditional values. Discuss.</p> <p>सध्याच्या इंटरनेट विस्तारामुळे पारंपारिक मूल्यांशी संघर्ष करणाऱ्या सांस्कृतिक मूल्यांचा एक वेगळा संच निर्माण झाला आहे. चर्चा करा.</p>	<p>Role of Internet</p>	<p>10</p>	<p>2020</p>
<p>Without commonly shared and widely entrenched moral values and obligations, neither the law, nor democratic government, nor even the market economy will function properly. What do you understand by this statement? Explain with illustration in the contemporary times.</p> <p>सामान्यपणे सामायिक आणि व्यापकपणे रुजलेली नैतिक मूल्ये आणि जबाबदाऱ्यांशिवाय कायदा किंवा लोकशाही सरकार किंवा अगदी बाजारपेठेची अर्थव्यवस्था देखील योग्यरित्या कार्य करू शकणार नाही. या विधानातून तुम्हाला काय समजते? समकालीन काळातील उदाहरणासह स्पष्ट करा.</p>	<p>Values</p>	<p>10</p>	<p>2017</p>
<p>The crisis of ethical values in modern times is traced to a narrow perception of the good life. Discuss.</p>	<p>Values</p>	<p>10</p>	<p>2017</p>

<p>आधुनिक काळातील नैतिक मूल्यांचे संकट हे चांगल्या जीवनाबद्दलच्या संकुचित समजुतीमध्ये सापडते. चर्चा करा.</p>			
<p>Social values are more important than economic values. Discuss the above statement with examples in the context of the inclusive growth of a nation.</p> <p>आर्थिक मूल्यांपेक्षा सामाजिक मूल्ये अधिक महत्त्वाची आहेत. राष्ट्राच्या सर्वसमावेशक विकासाच्या संदर्भात उदाहरणांसह वरील विधानाची चर्चा करा.</p>	Values	10	2015
<p>Which eminent personality has inspired you the most in the context of ethical conduct in life? Give the gist of his/her teachings giving specific examples, describe how you have been able to apply these teachings for your own ethical development.</p> <p>जीवनातील नैतिक वर्तनाच्या संदर्भात कोणत्या प्रतिष्ठित व्यक्तिमत्त्वाने तुम्हाला सर्वात जास्त प्रेरणा दिली आहे? विशिष्ट उदाहरणे देत त्याच्या/तिच्या शिकवणीचा सारांश द्या व तुम्ही ही शिकवण तुमच्या स्वतःच्या नैतिक विकासासाठी कशी लागू करू शकलात याचे वर्णन करा.</p>	Ethical Conduct	10	2014
<p>The current society is plagued with widespread trust-deficit. What are the consequences of this situation for personal well-being and for societal well-being? What can you do at the personal level to make yourself trustworthy?</p> <p>सध्याचा समाज व्यापक विश्वासाच्या कमतरतेने त्रस्त आहे. वैयक्तिक कल्याणासाठी आणि सामाजिक कल्याणासाठी या परिस्थितीचे परिणाम काय आहेत? स्वतःला विश्वासाह बनवण्यासाठी तुम्ही वैयक्तिक पातळीवर काय करू शकता?</p>	Values	10	2014
<p>We are witnessing increasing instances of sexual violence against women in the country. Despite existing legal provisions against it, the number of such incidences is on the rise. Suggest some innovative measures to tackle this menace.</p> <p>देशात महिलांवरील लैंगिक अत्याचाराच्या वाढत्या घटना आपण पाहत आहोत. त्याविरुद्ध विद्यमान कायदेशीर तरतुदी असूनही अशा घटनांची संख्या वाढत आहे. या धोक्याचा सामना करण्यासाठी काही नाविन्यपूर्ण उपाययोजना सुचवा.</p>	Values	10	2014
<p>In the context of defence services, 'patriotism' demands readiness to even lay down one's life in protecting the nation. According to you, what does</p>			

<p>patriotism imply in everyday civil life? Explain with illustrations and justify your answer.</p> <p>संरक्षण सेवांच्या संदर्भात 'देशभक्ती' ही देशाच्या संरक्षणासाठी स्वतःचा जीवही देण्याची तयारी दर्शवते. तुमच्या मते दैनंदिन नागरी जीवनात देशभक्ती म्हणजे काय? उदाहरणांसह समजावून सांगा आणि तुमच्या उत्तराचे समर्थन करा.</p>	Values	10	2014
<p>All human beings aspire for happiness. Do you agree? What does happiness mean to you? Explain with examples.</p> <p>प्रत्येक मनुष्य सुखासाठी धडपडत असतो. तुम्हाला हे मान्य आहे का? तुमच्यासाठी आनंदाचा अर्थ काय आहे? उदाहरणांसह समजावून सांगा.</p>	Values	10	2014
<p>What do you understand by 'values' and 'ethics'? In what way is it important to be ethical along with being professionally Competent?</p> <p>'मूल्ये' आणि 'नैतिकता' यातून तुम्हाला काय समजते? व्यावसायिकदृष्ट्या सक्षम असण्याबरोबरच नैतिक असणे कसे महत्त्वाचे आहे?</p>	Values & Ethics	10	2013
<p>Some people feel that values keep changing with time and situation, while others strongly believe that there are certain universal and eternal human values. Give your perception in this regard with due justification.</p> <p>काही लोकांना असे वाटते की मूल्ये काळ आणि परिस्थितीनुसार बदलत राहतात, तर इतरांचा ठाम विश्वास आहे की काही सार्वत्रिक आणि शाश्वत मानवी मूल्ये आहेत. योग्य समर्थन देऊन या संदर्भात तुमची धारणा स्पष्ट करा .</p>	Values	10	2013

Attitude: Content, Structure, Function; its Influence and Relation with Thought and Behaviour; Moral and Political Attitudes; Social Influence and Persuasion.[अभिवृत्ती: घटक, संरचना, कार्य; त्याचा प्रभाव आणि विचार व वर्तन यांच्याशी संबंध. नैतिक आणि राजकीय अभिवृत्ती, सामाजिक परिणाम व पाठपुरावा.]

PYQ	Sub-Topic	Marks	Year
<p>Attitude is an important component that goes as input in the development of humans. How to build a suitable needed for a public servant?</p> <p>अभिवृत्ती हा एक महत्त्वाचा घटक आहे जो मानवांच्या विकासात योगदान देतो. लोकसेवकासाठी आवश्यक असलेली अभिवृत्ती हा योग्य घटक कसा विकसित करावा?</p>	Attitude: Content, Structure, Function	10	2021
<p>Impact of digital technology as a reliable source of input for rational decision making is debatable issue. Critically evaluate with a suitable example.</p> <p>तर्कशुद्ध निर्णय घेण्यासाठी सामुग्रीचा विश्वासार्ह स्रोत म्हणून डिजिटल तंत्रज्ञानाचा प्रभाव हा वादग्रस्त मुद्दा आहे. योग्य उदाहरणासह विश्लेषणात्मक मूल्यमापन करा.</p>	Attitude: Content, Structure, Function	10	2021
<p>A positive attitude is considered to be an essential characteristic of a civil servant who is often required to function under extreme stress. What contributes a positive attitude in person?</p> <p>सकारात्मक अभिवृत्ती हे नागरी सेवकाचे एक आवश्यक वैशिष्ट्य मानले जाते ज्याला अनेकदा अत्यंत तणावाखाली काम करणे आवश्यक असते. व्यक्तीमध्ये सकारात्मक अभिवृत्ती कशामुळे निर्माण होते?</p>	Attitude Influence and Relation with Thought and Behaviour	10	2020
<p>Young people with ethical conduct are not willing to come forward to join active politics. Suggest steps to motivate them to come forward.</p> <p>नैतिक आचरण असलेले तरुण सक्रिय राजकारणात येण्यास तयार नसतात. त्यांना राजकारणात येण्यासाठी प्रेरित करण्यासाठी उपाय सुचवा.</p>	Political Attitude	10	2017
<p>Our attitudes towards life, work, other people and society are generally shaped unconsciously by the family and social surroundings in which we grow up. Some of these unconsciously acquired attitudes and</p>			

<p>values are often undesirable in the citizens of modern democratic and egalitarian society.</p> <p>(a) Discuss such undesirable values prevalent in today's educated Indians.</p> <p>(b) How can such undesirable attitudes be changed and socio-ethical values be cultivated in the aspiring and serving civil servants?</p> <p>जीवन, काम, इतर लोक आणि समाजाप्रती आपली अभिवृत्ती सामान्यतः आपण ज्या कुटुंबात आणि सामाजिक वातावरणात वाढतो त्याद्वारे नकळतपणे आकारली जाते. यापैकी काही नकळतपणे आत्मसात केलेल्या वृत्ती आणि मूल्ये आधुनिक लोकशाही आणि समतापूर्णसमाजातील नागरिकांमध्ये अनेकदा अनिष्ट असतात.</p> <p>(अ) आजच्या सुशिक्षित भारतीयांमध्ये प्रचलित असलेल्या अशा अवांछित मूल्यांची चर्चा करा.</p> <p>(ख) अशा अवांछित अभिवृत्तीत बदल कसा केला जाऊ शकतो? आणि इच्छुक आणि सेवेत असलेल्या नागरी सेवकांमध्ये सामाजिक-नैतिक मूल्ये कशी जोपासली जाऊ शकतात?</p>	Role of Family	10	2016
<p>How could social influence and persuasion contribute to the success of Swatchh Bharat Abhiyan?</p> <p>स्वच्छ भारत अभियानाच्या यशामध्ये सामाजिक प्रभाव आणि पाठपुरावा कशा प्रकारे हातभार लावू शकतो?</p>	Social Influence and Persuasion	10	2016
<p>Two different kinds of attitudes exhibited by public servants towards their work have been identified as the bureaucratic attitude and the democratic attitude.</p> <p>A) Distinguish between these two terms and write their merits and demerits.</p> <p>B) Is it possible to balance the two to create a better administration for the faster development of our country?</p> <p>लोकसेवकांनी त्यांच्या कार्याबद्दल प्रदर्शित केलेल्या दोन वेगवेगळ्या प्रकारच्या अभिवृत्तींना नोकरशाही अभिवृत्ती आणि लोकशाही अभिवृत्ती म्हणून ओळखले गेले आहे.</p> <p>अ) या दोन संज्ञांमध्ये फरक करा आणि त्यांचे गुणदोष लिहा.</p> <p>ब) आपल्या देशाच्या जलद विकासासाठी चांगले प्रशासन निर्माण करण्यासाठी या दोन्हीमध्ये समतोल साधणे शक्य आहे का?</p>	Attitude	10	2015

<p>What factors affect the formation of a person's attitude towards social problems? In our society, contrasting attitudes are prevalent about many social problems. What contrasting attitudes do you notice about the caste system in our society? How do you explain the existence of these contrasting attitudes?</p> <p>सामाजिक समस्यांबद्दलच्या व्यक्तीच्या अभिवृत्तीच्या निर्मितीवर कोणते घटक परिणाम करतात? आपल्या समाजात अनेक सामाजिक समस्यांबाबत परस्परविरोधी अभिवृत्ती प्रचलित आहेत. आपल्या समाजातील जातिव्यवस्थेविषयी तुम्हाला कोणती परस्परविरोधी अभिवृत्ती दिसते? या परस्परविरोधी अभिवृत्तींचे अस्तित्व तुम्ही कसे समजावून सांगाल?</p>	Attitude: Content, Structure, Function	10	2014
<p>It is often said that 'politics' and 'ethics' do not go together. What is your opinion in this regard? Justify your answer with illustrations.</p> <p>अनेकदा असे म्हटले जाते की 'राजकारण' आणि 'नैतिकता' एकत्र नांदत नाही. या संदर्भात तुमचे मत काय आहे? दृष्टान्तांसह तुमचे उत्तर योग्य ठरवा.</p>	Moral and Political Attitudes	10	2013

Emotional Intelligence-Concepts, and their Utilities and Application in

Administration and Governance. [भावनिक बुध्दांक - संकल्पना आणि त्याची उपयोगीता, प्रशासन आणि कारभारामध्ये त्यांची उपयुक्तता आणि उपयोजन]

PYQ	Sub-Topic	Marks	Year
<p>What really matters for success, character, happiness and lifelong achievements is a definite set of emotional skills – your EQ- not just purely cognitive abilities that are measured by conventional IQ tests.” Do you agree with this view? Give reasons in support of your answer.</p> <p>"यश, चारित्र्य, आनंद आणि आजीवन यशासाठी जे खरोखर महत्त्वाचे आहे ते म्हणजे भावनिक कौशल्यांचा एक निश्चित संच- तुमचा EQ (भावनिक गुणोत्तर) - ना की केवळ संज्ञानात्मक क्षमता ज्याचे पारंपारिक IQ (बुद्धिमान गुणोत्तर) चाचण्यांद्वारे मोजमाप केले जाते." तुम्ही या मताशी सहमत आहात का? तुमच्या उत्तराच्या समर्थनार्थ कारणे द्या.</p>	EI Utilities	10	2023

<p>In case of crisis of conscience does emotional intelligence help to overcome the same without compromising the ethical or moral stand that you are likely to follow? Critically examine.</p> <p>सदसद्विवेकबुद्धीच्या संकटाच्या काळात, भावनिक बुद्धिमत्ता तुमच्या नैतिक भूमिकेशी तडजोड न करता सदसद्विवेकबुद्धीच्या संकटावर मात करण्यास मदत करते का? गंभीरपणे तपासा.</p>	<p>EI Utilities</p>	<p>10</p>	<p>2021</p>
<p>What are the main components of emotional intelligence (EI)? Can they be learned? Discuss.</p> <p>भावनिक बुद्धिमत्तेचे (EI) मुख्य घटक कोणते आहेत? ते शिकता येतील का? चर्चा करा.</p>	<p>EI Concepts</p>	<p>10</p>	<p>2020</p>
<p>"Emotional Intelligence is the ability to make your emotions work for you instead of against you." Do you agree with this view? Discuss.</p> <p>"भावनिक बुद्धिमत्ता म्हणजे तुमच्या भावनांना तुमच्या विरुद्ध कार्य करण्याऐवजी तुमच्यासाठी कार्य करण्याची क्षमता". या मताशी तुम्ही सहमत आहात का? चर्चा करा.</p>	<p>EI Utilities</p>	<p>10</p>	<p>2019</p>
<p>How will you apply emotional intelligence in administrative practices?</p> <p>प्रशासकीय पद्धतींमध्ये तुम्ही भावनिक बुद्धिमत्तेचा वापर कसा कराल?</p>	<p>EI Application in Administration and Governance.</p>	<p>10</p>	<p>2017</p>
<p>Anger is a harmful negative emotion. It is injurious to both personal life and work life.</p> <p>(a) Discuss how it leads to negative emotions and undesirable behaviours.</p> <p>(b) How can it be managed and controlled?</p> <p>राग ही एक हानिकारक नकारात्मक भावना आहे. राग वैयक्तिक जीवन आणि व्यावसायिक जीवन या दोन्हीसाठी हानिकारक आहे.</p> <p>(अ) राग नकारात्मक भावना आणि अवांछित वर्तनांकडे कसा वळवतो यावर चर्चा करा.</p> <p>(ख) रागाचे व्यवस्थापन आणि नियंत्रण कसे करता येईल?</p>	<p>Emotion</p>	<p>10</p>	<p>2016</p>
<p>What is 'emotional intelligence' and how can it be developed in people? How does it help an individual in taking ethical decisions?</p>	<p>EI Concepts</p>	<p>10</p>	<p>2013</p>

'भावनिक बुद्धिमत्ता' म्हणजे काय? आणि ती लोकांमध्ये कशी विकसित केली जाऊ शकते? 'भावनिक बुद्धिमत्ता' एखाद्या व्यक्तीला नैतिक निर्णय घेण्यास कशी मदत करते?

Contributions of Moral Thinkers and Philosophers from India and the World. [भारत आणि जगातील नैतिक विचारवंतांचे आणि तत्वज्ञांचे योगदान.]

PYQ	Sub-Topic	Marks	Year
<p>What does this quotation convey to you in the present context? "The simplest acts of kindness are by far more powerful than a thousand heads bowing in prayer." – Mahatma Gandhi.</p> <p>सध्याच्या संदर्भात खालील उद्धरण तुम्हाला काय सूचित करते? "दयाळूपणाची सर्वात सोपी कृत्ये प्रार्थनेत वाकणाऱ्या हजार डोक्यांपेक्षा अधिक शक्तिशाली असतात". - महात्मा गांधी.</p>	Mahatma Gandhi	10	2023
<p>What does this quotation convey to you in the present context? "To awaken the people, it is the women who must be awakened. Ones she is on the move, the family moves, the village moves, the nation moves." – Jawaharlal Nehru.</p> <p>सध्याच्या संदर्भात खालील उद्धरण तुम्हाला काय सूचित करते? "लोकांना जागृत करण्यासाठी महिलांना जागृत करणे आवश्यक आहे. त्या जशा पुढे जातात, कुटुंब पुढे जाते, गाव पुढे जाते, देश पुढे जातो."- जवाहरलाल नेहरू.</p>	Jawaharlal Nehru	10	2023
<p>What does this quotation convey to you in the present context? "Do not hate anybody, because that hatred that comes out from you must, in the long run, come back to you. If you love, that love will come back to you, completing the circle." – Swami Vivekanand.</p> <p>सध्याच्या संदर्भात खालील उद्धरण तुम्हाला काय सूचित करते? "कोणाचाही द्वेष करू नका कारण तुमच्याकडून बाहेर पडणारा द्वेष दीर्घकाळात तुमच्याकडे परत येईल. जर तुम्ही प्रेम करत असाल, तर ते प्रेम वर्तुळ पूर्ण करून तुमच्याकडे परत येईल ". - स्वामी विवेकानंद.</p>	Swami Vivekanand.	10	2023

<p>“Judge your success by what you had to give up in order to get it.” Dalai Lama.</p> <p>"तुमच्या यशाचे मूल्यमापन ते मिळवण्यासाठी तुम्हाला काय त्याग करावा लागला ह्यावरून करा". दलाई लामा.</p>	Dalai Lama.	10	2022
<p>“If a country is to be corruption free and become a nation of beautiful minds, I strongly feel there are three key societal members who can make a difference. They are the father, the mother and the teacher.” – Abdul Kalam.</p> <p>"जर एखादा देश भ्रष्टाचारमुक्त व्हायचा असेल आणि सुंदर मनाचे राष्ट्र व्हायचे असेल, तर मला ठामपणे वाटते की तीन प्रमुख सामाजिक सदस्य आहेत जे बदल घडवून आणू शकतात. ते म्हणजे वडील, आई आणि शिक्षक आहेत ". - अब्दुल कलाम.</p>	Abdul Kalam	10	2022
<p>What does the following quotation mean to you?</p> <p>"Life doesn't make any sense without interdependence. We need each other, and the sooner we learn that it is better for us all." - Erik Erikson</p> <p>खालील उद्धरणाचा तुमच्यासाठी काय अर्थ आहे?</p> <p>"परस्परावलंबनाशिवाय जीवनाला काही अर्थ नाही. आम्हाला एकमेकांची गरज आहे आणि हे आपल्या सर्वांसाठी चांगले आहे हे आपण जितक्या लवकर शिकू ते आपल्या सर्वांसाठी चांगले आहे.". - एरिक एरिकसन</p>	Erik Erikson	10	2021
<p>What does the following quotation mean to you?</p> <p>“We can never obtain peace in the outer world until and unless we obtain peace within ourselves.” – Dalai Lama.</p> <p>खालील उद्धरणाचा तुमच्यासाठी काय अर्थ आहे?</p> <p>"जोपर्यंत आपण आपल्या आत शांतता प्राप्त करत नाही तोपर्यंत आपण बाह्य जगात शांतता प्राप्त करू शकत नाही". - दलाई लामा</p>	Dalai Lama	10	2021
<p>What does the following quotation mean to you?</p> <p>“Every work has got to pass through hundreds of difficulties before succeeding. Those that persevere will see the light, sooner or later.”-Swami Vivekananda</p>	Swami Vivekananda	10	2021

<p>खालील उद्धरणाचा तुमच्यासाठी काय अर्थ आहे?</p> <p>"प्रत्येक काम यशस्वी होण्यापूर्वी शेकडो अडचणींमधून जावे लागते. जे धीर धरतात त्यांना लवकरच किंवा नंतर प्रकाश दिसेल".- स्वामी विवेकानंद</p>			
<p>What does the following quotation mean to you?</p> <p>"A system of morality which is based on relative emotional values is a mere illusion, a thoroughly vulgar conception which has nothing sound in it and nothing true." – Socrates.</p>	Socrates.	10	2020
<p>खालील उद्धरणाचा तुमच्यासाठी काय अर्थ आहे?</p> <p>"सापेक्ष भावनिक मूल्यांवर आधारित असलेली नैतिकतेची प्रणाली ही केवळ एक भ्रम आहे, एक पूर्णपणे असभ्य संकल्पना आहे ज्यामध्ये काहीही तर्क नाही आणि काहीही सत्य नाही". - सॉक्रेटीस.</p>			
<p>What does the following quotation mean to you?</p> <p>"The best way to find yourself is to lose yourself in service of others."</p> <p>Mahatma Gandhi</p>	Mahatma Gandhi	10	2020
<p>खालील उद्धरणाचा तुमच्यासाठी काय अर्थ आहे?</p> <p>"स्वतःला शोधण्याचा सर्वोत्तम मार्ग म्हणजे इतरांच्या सेवेत स्वतःला वाहून घेणे". महात्मा गांधी</p>			
<p>What does the following quotation mean to you?</p> <p>"Condemn none: if you can stretch out a helping hand do so. If not fold your hands, bless your brothers and let them go their own way." – Swami Vivekanand.</p>	Swami Vivekanand	10	2020
<p>खालील उद्धरणाचा तुमच्यासाठी काय अर्थ आहे?</p> <p>"कोणाचीही निंदा करू नका: जर तुम्ही मदतीचा हात पुढे करू शकत असाल तर तसे करा. जर तुम्ही हात जोडले नाहीत तर तुमच्या भावांना आशीर्वाद द्या आणि त्यांना त्यांच्या मार्गाने जाऊ द्या". - स्वामी विवेकानंद</p>			
<p>What does the following quotation mean to you?</p> <p>"Where there is righteousness in the heart, there is beauty in the character. When there is beauty in the character, there is harmony in the home. When there is harmony in the home, there is order in the nation. When there is order in the nation, there is peace in the world." – A.P.J. Abdul Kalam.</p>	Abdul Kalam	10	2019

<p>खालील उद्धरणाचा तुमच्यासाठी काय अर्थ आहे? "जिथे अंतःकरणात सदाचरण असते, तिथे चारित्र्यात सौंदर्य असते. जेव्हा चारित्र्यात सौंदर्य असते, तेव्हा घरात सुसंवाद असतो. जेव्हा घरात सुसंवाद असतो, तेव्हा देशात सुव्यवस्था असते. जेव्हा देशात सुव्यवस्था असते, तेव्हा जगात शांतता असते". - A.P.J. अब्दुल कलाम.</p>			
<p>What does the following quotation mean to you? "A man is but the product of his thoughts. What he thinks, he becomes." – M.K.Gandhi.</p>	M.K.Gandhi	10	2019
<p>खालील उद्धरणाचा तुमच्यासाठी काय अर्थ आहे? "मनुष्य हा केवळ त्याच्या विचारांचे उत्पादन आहे. तो जो विचार करतो, तोच तो बनतो. - महात्मा गांधी.</p>			
<p>What does the following quotation mean to you? "An unexamined life is not worth living." – Socrates.</p>	Socrates	10	2019
<p>खालील उद्धरणाचा तुमच्यासाठी काय अर्थ आहे? "परीक्षण न केलेले जीवन जगण्यालायक नाही". - सॉक्रेटीस.</p>			
<p>What does this quotations mean to you in the present context: Anger and intolerance are the enemies of correct understanding.“ _ Mahatma Gandhi.</p>	Mahatma Gandhi.	10	2018
<p>सध्याच्या संदर्भात दिलेल्या उद्धरणांचा तुमच्यासाठी काय अर्थ आहे: "राग आणि असहिष्णुता हे योग्य समजूतदारपणाचे शत्रू आहेत". _ महात्मा गांधी.</p>			
<p>What does this quotation mean to you in the present context: "Falsehood takes the place of truth when it results in unblemished common good." Tirukkural.</p>	Tirukkural.	10	2018
<p>सध्याच्या संदर्भात दिलेल्या उद्धरणांचा तुमच्यासाठी काय अर्थ आहे: "असत्य पण सत्याची जागा घेऊ शकते जेव्हा त्याचा परिणाम निष्कलंक सामान्य हितामध्ये होतो".- तिरुक्कुरळ.</p>			
<p>What does this quotation mean to you in the present context: "The true rule, in determining to embrace, or reject anything, is not whether it has any evil in it; but whether it has more evil than good. There are few things wholly evil or wholly good. Almost everything, especially of governmental policy, is an inseparable compound of the two; so that our best</p>	Abraham Lincoln.	10	2018

<p>judgement of the preponderance between them is continually demanded. ” Abraham Lincoln.</p> <p>सध्याच्या संदर्भात दिलेल्या उद्धरणांचा तुमच्यासाठी काय अर्थ आहे:</p> <p>"कोणत्याही गोष्टीला स्वीकारण्याचा किंवा नाकारण्याचा निर्णय घेण्याचा खरा नियम, त्यात काही वाईट आहे की नाही हे नाही; तर त्यात चांगल्यापेक्षा अधिक वाईट आहे की नाही हा आहे. काहीच गोष्टी पूर्णपणे वाईट किंवा पूर्णपणे चांगल्या असतात. जवळजवळ प्रत्येक गोष्ट, विशेषतः सरकारी धोरणाची, या दोन्हींचे एक अविभाज्य संयुग आहे; जेणेकरून त्यांच्यामधील प्रमुखतेचा सर्वोत्तम निर्णय घेण्याची सतत मागणी केली जाते. "अब्राहम लिंकन.</p>			
<p>“Great ambition is the passion of a great character. Those endowed with it may perform very good or very bad acts. All depends on the principles which direct them.” – Napoleon Bonaparte. Stating examples mention the rulers (i) who have harmed society and country, (ii) who worked for the development of society and country.</p> <p>"महान महत्वाकांक्षा ही एका महान चारित्र्याची आवड असते. ज्यांच्याकडे ते आहे ते खूप चांगली किंवा खूप वाईट कृत्ये करू शकतात. हे सर्व काही त्यांना निर्देशित करणाऱ्या तत्वांवर अवलंबून आहे. नेपोलियन बोनापार्ट. उदाहरणे देताना राज्यकर्त्यांचा उल्लेख करा (1) ज्यांनी समाज आणि देशाचे नुकसान केले आहे, (2) ज्यांनी समाज आणि देशाच्या विकासासाठी काम केले आहे.</p>	Napoleon Bonaparte	10	2017
<p>Discuss Mahatma Gandhi's concept of seven sins.</p> <p>महात्मा गांधींच्या सात पापांच्या संकल्पनेची चर्चा करा.</p>	Mahatma Gandhi	10	2016
<p>Analyse John Rawls's concept of social justice in the Indian context.</p> <p>भारतीय संदर्भात जॉन रॉल्स यांच्या सामाजिक न्यायाच्या संकल्पनेचे विश्लेषण करा.</p>	John Rawls	10	2016
<p>What does this quotation mean to you in the present context: “The weak can never forgive; forgiveness is the attribute of the strong.”</p> <p>सध्याच्या संदर्भात दिलेल्या उद्धरणांचा तुमच्यासाठी काय अर्थ आहे: "कमकुवत कधीही क्षमा करू शकत नाही; क्षमा हा बलवानांचा गुण आहे".</p>	Mahatma Gandhi	10	2015
<p>What does this quotation mean to you in the present context: "We can easily forgive a child who is afraid of the dark; the real tragedy of life is when men are afraid of the light."</p>	Socrates	10	2015

<p>सध्याच्या संदर्भात दिलेल्या उद्धरणांचा तुमच्यासाठी काय अर्थ आहे: "अंधाराची भीती वाटणाऱ्या मुलाला आपण सहज माफ करू शकतो, जेव्हा पुरुष प्रकाशाला घाबरतात तेव्हा आयुष्याची खरी शोकांतिका असते."</p>			
<p>What does this quotation mean to you in the present context: "There is enough on this earth for every one's need but for no one's greed." Mahatma Gandhi.</p> <p>सध्याच्या संदर्भात दिलेल्या उद्धरणांचा तुमच्यासाठी काय अर्थ आहे: "या पृथ्वीवर प्रत्येकाच्या गरजांसाठी पुरेसे आहे परंतु कोणाच्या लोभासाठी नाही." महात्मा गांधी.</p>	Mahatma Gandhi.	10	2013
<p>What does this quotation mean to you in the present context: "Nearly all men can withstand adversity, but if you want to test a man's character, give him power."—Abraham Lincoln</p> <p>सध्याच्या संदर्भात दिलेल्या उद्धरणांचा तुमच्यासाठी काय अर्थ आहे: "जवळजवळ सर्व पुरुष प्रतिकूल परिस्थितीचा सामना करू शकतात, परंतु जर तुम्हाला एखाद्या माणसाच्या चारित्र्याची चाचणी घ्यायची असेल तर त्याला शक्ती द्या"—अब्राहम लिंकन</p>	Abraham Lincoln	10	2013
<p>What does this quotation mean to you in the present context: "I count him braver who overcomes his desires than him who overcomes his enemies".—Aristotle</p> <p>सध्याच्या संदर्भात दिलेल्या उद्धरणांचा तुमच्यासाठी काय अर्थ आहे: "शत्रूंवर मात करणाऱ्यापेक्षा आपल्या इच्छेवर मात करणाऱ्याला मी शूर समजतो".— अरिस्टॉटल.</p>	Aristotle	10	2013

Aptitude and Foundational Values for Civil Service, Integrity, Impartiality and Non-partisanship, Objectivity, Dedication to Public Service, Empathy, Tolerance and Compassion towards the weaker-sections. [नागरी सेवेसाठी अभियोग्यता आणि मूलभूत मूल्ये, सचोटी, निःपक्षपातीपणा आणि पक्षीय निरपेक्षता, वस्तुनिष्ठता, सार्वजनिक सेवेसाठी समर्पण, सहानुभूती, सहिष्णुता आणि दुर्बल घटकांप्रती सहानुभूती.]

PYQ	Sub-Topic	Marks	Year
<p>Write short notes on the following in 30 words each :</p> <p>(i) Constitutional morality (ii) Conflict of interest (iii) Probity in public life (iv) Challenges of digitalization (v) Devotion to duty</p> <p>खालील गोष्टींवर प्रत्येकी 30 शब्दांमध्ये लहान नोंदी लिहा:</p> <p>(i) घटनात्मक नैतिकता (ii) हितसंबंधांचा संघर्ष (iii) सार्वजनिक जीवनातिल सभ्यता (iv) डिजिटलायझेशनची आव्हाने (v) कर्तव्याप्रती समर्पण</p>	Foundational Values for Civil Service	10	2022
<p>Apart from intellectual competency and moral qualities, empathy and compassion are some of the other vital attributes that facilitate the civil servants to be more competent in tackling the crucial issues or taking critical decisions. Explain with suitable illustrations.</p> <p>बौद्धिक क्षमता आणि नैतिक गुणांशिवाय, सहानुभूती आणि करुणा ही काही इतर महत्त्वाची वैशिष्ट्ये आहेत जी नागरी सेवकांना महत्त्वपूर्ण समस्या हाताळण्यात किंवा महत्त्वपूर्ण निर्णय घेण्यात अधिक सक्षम होण्यास मदत करतात. योग्य उदाहरणांसह समजावून सांगा.</p>	Foundational Values for Civil Service	10	2022
<p>“Integrity is a value that empowers the human being.” Justify with suitable illustration.</p>	Integrity	10	2021

<p>"सचोटी हे असे मूल्य आहे जे मनुष्याला सशक्त करते". योग्य दृष्टांत देऊन न्याय्य ठरवा.</p> <p>Should impartial and being non-partisan be considered as indispensable qualities to make a successful civil servant? Discuss with illustrations.</p> <p>यशस्वी नागरी सेवक होण्यासाठी निःपक्षपाती आणि पक्षीय निरपेक्ष असणे हे अपरिहार्य गुण मानले पाहिजेत का? उदाहरणांसह चर्चा करा.</p>	Non-Partisanship	10	2021
<p>Identify five ethical traits on which one can plot the performance of a civil servant. Justify their inclusion in the matrix.</p> <p>पाच नैतिक गुण ओळखा ज्यांच्या आधारे नागरी सेवकाच्या कामगिरीचे मूल्यांकन करता येते. मानकांमध्ये त्यांचा समावेश करण्याचे समर्थन करा.</p>	Foundational Values for Civil Service	10	2021
<p>State the three basic values, universal in nature, in the context of civil services and bring out their importance.</p> <p>नागरी सेवांच्या संदर्भात सार्वत्रिक स्वरूपाची तीन मूलभूत मूल्ये सांगा आणि त्यांचे महत्त्व अधोरेखित करा .</p>	Foundational Values for Civil Service	10	2018
<p>"In looking for people to hire, you look for three qualities: integrity, intelligence and energy. And if they do not have the first, the other two will kill you." – Warren Buffett. What do you understand by this statement in the present-day scenario? Explain.</p> <p>"लोकांना कामावर ठेवण्यासाठी शोधताना तुम्ही तीन गुण शोधता: सचोटी, बुद्धिमत्ता आणि ऊर्जा. आणि जर त्यांच्याकडे पहिला गुण नसेल तर इतर दोघे तुम्हाला ठार मारतील. - वॉरेन बफे. सध्याच्या परिस्थितीत या विधानातून तुम्हाला काय समजते? समजावून सांगा.</p>	Integrity	10	2018
<p>Examine the relevance of the following in the context of civil service:</p> <p>(a) Transparency</p> <p>(b) Accountability</p> <p>(c) Fairness and justice</p> <p>(d) Courage of conviction</p> <p>(e) Spirit of service.</p> <p>नागरी सेवेच्या संदर्भात खालील बाबींची प्रासंगिकता तपासा:</p>	Multiple	10	2017

(अ) पारदर्शकता (ब) उत्तरदायित्व (क) योग्य /वाजवी आणि न्याय (ड) दृढनिश्चयाचे धाडस (ई) सेवेची भावना			
One of the tests of integrity is complete refusal to be compromised. Explain with reference to a real life example. तडजोड करण्यास पूर्णपणे नकार देणे ही सचोटीच्या चाचण्यांपैकी एक आहे. वास्तविक जीवनातील उदाहरणाच्या संदर्भात समजावून सांगा.	Integrity	10	2017
Why should impartiality and non-partisanship be considered as foundational values in public services, especially in the present day socio-political context? Illustrate your answer with examples. सार्वजनिक सेवांमध्ये, विशेषतः सध्याच्या सामाजिक-राजकीय संदर्भात, निःपक्षपातीपणा आणि पक्षीय निरपेक्षता ही मूलभूत मूल्ये का मानली पाहिजेत? तुमचे उत्तर उदाहरणांसह स्पष्ट करा.	Impartiality and Non-partisanship	10	2016
Public servants are likely to confront with the issues of 'Conflict of Interest'. What do you understand by the term 'Conflict of Interest' and how does it manifest in the decision making by public servants? If faced with the conflict of interest situation, how would you resolve it? Explain with the help of examples. लोकसेवकांना 'हितसंबंधांच्या संघर्षांच्या' समस्यांचा सामना करावा लागण्याची शक्यता आहे. 'हितसंबंधांचा संघर्ष' या संज्ञेद्वारे तुम्हाला काय समजते आणि सरकारी कर्मचाऱ्यांच्या निर्णय प्रक्रियेत ते कसे प्रकट होते? जर हितसंबंधांच्या संघर्षांच्या परिस्थितीला सामोरे जावे लागले तर तुम्ही ते कसे सोडवाल? उदाहरणांच्या मदतीने समजावून सांगा.	Conflict Of Interest	10	2015
How do the virtues of trustworthiness and fortitude get manifested in public service? Explain with examples. सार्वजनिक सेवेत विश्वासार्हता आणि धैर्य हे सद्गुण कसे प्रकट होतात? उदाहरणांसह समजावून सांगा.	Foundational Values for Civil Service	10	2015

<p>Integrity without knowledge is weak and useless, but knowledge without integrity is dangerous and dreadful. What do you understand by this statement? Explain your stand with illustrations from the modern context.</p> <p>ज्ञानाशिवाय सचोटी कमकुवत आणि निरुपयोगी आहे, परंतु सचोटीशिवाय ज्ञान धोकादायक आणि भयानक आहे. या विधानातून तुम्हाला काय समजते? आधुनिक संदर्भातील उदाहरणांसह तुमची भूमिका स्पष्ट करा.</p>	Integrity	10	2014
<p>What do you understand by the following terms in the context of public service?(5 terms x 3 marks each=15 marks 250 words)</p> <p>a) Integrity b) Perseverance c) Spirit of service d) Commitment e) Courage of conviction f) Personal opinion.</p> <p>सार्वजनिक सेवेच्या संदर्भात खालील सज्ञांद्वारे तुम्हाला काय समजते?(5 शब्द x 3 गुण प्रत्येक = 15 गुण 250 शब्द)</p> <p>अ) सचोटी ब) चिकाटी क) सेवेची भावना ड) वचनबद्धता ई) दृढनिश्चयाचे धैर्य च) वैयक्तिक मत.</p>	Foundational Values for Civil Service	15	2013
<p>Indicate two more attributes which you consider important for public service. Justify your answer.</p> <p>सार्वजनिक सेवेसाठी तुम्हाला महत्त्वाची वाटणारी आणखी दोन वैशिष्ट्ये दर्शवा. तुमच्या उत्तराचे समर्थन करा</p>	Foundational Values for Civil Service	10	2013

Public/Civil Service Values and Ethics in Public Administration: Status and Problems; Ethical Concerns and Dilemmas in Government and Private Institutions; Laws, Rules, Regulations and Conscience as Sources of Ethical Guidance; Accountability and Ethical Governance; Strengthening of Ethical and Moral Values in Governance; Ethical Issues in International Relations and Funding; Corporate Governance. [लोक प्रशासनातील सार्वजनिक / नागरी सेवा मूल्ये आणि नैतिकता: स्थिती व समस्या, सरकारी व खाजगी संस्थांमधील नैतिक चिंता आणि कोंडी; नैतिक मार्गदर्शनाचे स्रोत म्हणून कायदे नियम, विनियम व सदसद विवेकबुद्धी, उत्तरदायित्व आणि नैतिक शासन; शासनामध्ये नैतिकता आणि नैतिक मूल्यांचे बळकटीकरण; आंतरराष्ट्रीय संबंध आणि निधीकरणामधील नैतिक समस्या; निगम प्रशासन.]

Public/Civil Service Values and Ethics in Public Administration: Status and Problems; [लोक प्रशासनातील सार्वजनिक / नागरी सेवा मूल्ये आणि नैतिकता: स्थिती व समस्या,]

PYQ	Sub-Topic	Marks	Year
What do you understand by the term 'public servant'? Reflect on the expected role of a public servant. 'लोकसेवक' या शब्दाने तुम्हाला काय समजते? लोकसेवकाच्या अपेक्षित भूमिकेवर चिंतन करा.	Role	10	2019
What is mean by public interest? What are the principles and procedures to be followed by the civil servants in public interest? जनहित म्हणजे काय? जनहितासाठी नागरी सेवकांनी कोणती तत्त्वे आणि कार्यपद्धती पाळावी?	Public Interest	10	2018
"In doing a good thing, everything is permitted which is not prohibited expressly or by clear implication". Examine the statement with suitable examples in the context of a public servant discharging his/her duties.	Ethics	10	2018

<p>"एखादी चांगली गोष्ट करताना, स्पष्टपणे किंवा स्पष्ट अर्थाने निषिद्ध नसलेल्या प्रत्येक गोष्टीला परवानगी आहे". लोकसेवकाने त्याची/तिची कर्तव्ये पार पाडल्याच्या संदर्भात योग्य उदाहरणांसह दिलेल्या विधानाची तपासणी करा.</p>			
<p>Max Weber said that it is not wise to apply to public administration the sort of moral and ethical norms we apply to matters of personal conscience. It is important to realise that the State bureaucracy might possess its own independent bureaucratic morality. Critically analyse this statement.</p>	Bureaucratic Morality	10	2016
<p>मॅक्स वेबर म्हणाले की, वैयक्तिक सदसद्विवेकबुद्धीच्या बाबींना आपण ज्या प्रकारचे नैतिक निकष लागू करतो, ते सार्वजनिक प्रशासनाला लागू करणे शहाणपणाचे नाही. राज्य नोकरशाहीची स्वतःची स्वतंत्र नोकरशाही नैतिकता असू शकते हे लक्षात घेणे महत्त्वाचे आहे. या विधानाचे गंभीरपणे विश्लेषण करा.</p>			
<p>What does ethics seek to promote in human life? Why is it all the more important in public administration?</p>	Ethics	10	2014
<p>नैतिकता मानवी जीवनात कशास प्रोत्साहन देण्याचा प्रयत्न करते? सार्वजनिक प्रशासनात ती अधिक महत्त्वाची का आहे?</p>			

Ethical Concerns and Dilemmas in Government and Private Institutions; [सरकारी व खाजगी संस्थांमधील नैतिक चिंता आणि कोंडी;]

PYQ	Sub-Topic	Marks	Year
<p>Besides domain knowledge, a public official needs innovativeness and creativity of a high order as well, while resolving ethical dilemmas. Discuss with a suitable example.</p> <p>क्षेत्रीय ज्ञानाव्यतिरिक्त, सरकारी अधिकाऱ्याला नैतिक दुविधा सोडवताना उच्च दर्जाची नाविन्यपूर्णता आणि सर्जनशीलता देखील आवश्यक असते. योग्य उदाहरणासह चर्चा करा.</p>	Dilemma	10	2021
<p>Suppose the Government of India is thinking of constructing a dam in a mountain valley bond by forests and inhabited by ethnic communities. What rational policy should it resort to in dealing with unforeseen contingencies?</p>	Dilemma	10	2018

समजा भारत सरकार जंगलांनी व्यापलेल्या आणि वांशिक समुदायांची वस्ती असलेल्या पर्वतीय खोऱ्यात बांध बांधण्याचा विचार करत आहे. अशा अनपेक्षित आकस्मिक परिस्थितीला सामोरे जाताना कोणत्या तर्कशुद्ध धोरणाचा अवलंब केला पाहिजे?			
Explain the process of resolving ethical dilemmas in Public Administration. सार्वजनिक प्रशासनातील नैतिक दुविधा सोडवण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा.	Dilemma	10	2018
What is meant by conflict of interest? Illustrate with examples, the difference between the actual and potential conflicts of Interest.	Conflict of Interest	10	2018
हितसंबंधांचा संघर्ष म्हणजे काय? वास्तविक आणि संभाव्य हितसंबंधांच्या संघर्षामधील फरक उदाहरणांसह स्पष्ट करा.			
Conflict of interest in the public sector arises when (a) official duties, (b) public interest, and (c) personal interest are taking priority one above the other. How can this conflict in administration be resolved? Describe with an example.	Multiple	10	2017
सार्वजनिक क्षेत्रातील हितसंबंधांचा संघर्ष तेव्हा उद्भवतो, जेव्हा खलील बाबी एकमेकांवर प्राथमिकता दाखवितात: (a) अधिकृत कर्तव्ये, (b) सार्वजनिक हित आणि (c) वैयक्तिक हित. प्रशासनातील हा संघर्ष कसा सोडवता येईल? उदाहरणासह वर्णन करा.			

Laws, Rules, Regulations and Conscience as Sources of Ethical Guidance; [नैतिक मार्गदर्शनाचे स्रोत म्हणून कायदे नियम, विनियम व सदसद विवेकबुद्धी,]

PYQ	Sub-Topic	Marks	Year
Is conscience a more reliable guide when compared to laws, rules and regulations in the context of ethical decision making? Discuss. नैतिक निर्णय घेण्याच्या संदर्भात कायदे, नियम आणि विनियमांच्या तुलनेत सदसदविवेकबुद्धी अधिक विश्वासार्ह मार्गदर्शक आहे का? चर्चा करा.	Conscience	10	2023

<p>The Rules and Regulations provided to all the civil servants are same, yet there is difference in the performance. Positive minded officers are able to interpret the Rules and Regulations in favour of the case and achieve success, whereas negative minded officers are unable to achieve goals by interpreting the same Rules and Regulations against the case. Discuss with illustrations.</p> <p>सर्व नागरी सेवकांना प्रदान केलेले नियम आणि विनियम समान असले तरी त्यांच्या कामगिरीमध्ये फरक आहे. सकारात्मक विचारसरणीचे अधिकारी खटल्याच्या बाजूने नियम आणि विनियमांचा अर्थ लावू शकतात आणि यश मिळवू शकतात, तर नकारात्मक विचारसरणीचे अधिकारी खटल्याच्या विरोधात समान नियम आणि विनियमांचा अर्थ लावून उद्दिष्टे साध्य करू शकत नाहीत. उदाहरणांसह चर्चा करा.</p>	Rules	10	2022
<p>Distinguish between laws and rules. Discuss the role of ethics in formulating them.</p> <p>कायदे आणि नियम यात फरक करा. ते तयार करण्यात नैतिकतेच्या भूमिकेची चर्चा करा.</p>	Law Rule Ethics	10	2020
<p>'Hatred is destructive of a person's wisdom and conscience that can poison a nation's spirit. Do you agree with this view? Justify your answer</p> <p>'द्वेष हा एखाद्या व्यक्तीचा शहाणपणा आणि सद्सद्विवेकबुद्धी नष्ट करणारा असतो, जो राष्ट्राच्या आत्म्याला विषबाधा करू शकतो. या मताशी तुम्ही सहमत आहात का? तुमच्या उत्तराचे समर्थन करा.</p>	Conscience	10	2020
<p>What is meant by 'crisis of conscience'? How does it manifest itself in the public domain?</p> <p>'सद्सद्विवेकबुद्धीचे संकट' म्हणजे काय? ते सार्वजनिक क्षेत्रात कसे प्रकट होते?</p>	Conscience	10	2019
<p>Law and ethics are considered to be the two tools for controlling human conduct so as to make it conducive to civilized social existence.</p> <p>(a) Discuss how they achieve this objective.</p> <p>(b) Giving examples, show how the two differ in their approaches.</p> <p>मानवी वर्तनावर नियंत्रण ठेवण्यासाठी कायदा आणि नैतिकता ही दोन साधने मानली जातात जेणेकरून ते सुसंस्कृत सामाजिक अस्तित्वासाठी अनुकूल ठरतील.</p> <p>(अ) ते हे उद्दिष्टे कसे साध्य करतात यावर चर्चा करा.</p> <p>(ब) दोन पद्धतींमध्ये किती फरक आहे हे उदाहरणे देऊन स्पष्ट करा.</p>	Law v Ethics	10	2016

<p>A mere compliance with law is not enough, the public servant also has to have a well-developed sensibility to ethical issues for effective discharge of duties.”</p> <p>Do you agree? Explain with the help of two examples, where (i) an act is ethically right, but not legally and (ii) an act is legally right, but not ethically.</p> <p>केवळ कायद्याचे पालन करणे पुरेसे नाही, कर्तव्ये प्रभावीपणे पार पाडण्यासाठी लोकसेवकाकडे नैतिक समस्यांबद्दल सुविकसित संवेदनशीलता देखील असणे आवश्यक आहे. तुम्हाला मान्य आहे का? दोन उदाहरणांच्या मदतीने समजावून सांगा, जेथे (i) एखादी कृती नैतिकदृष्ट्या योग्य आहे, परंतु कायदेशीररित्या नाही आणि (ii) एखादी कृती कायदेशीररित्या योग्य आहे, परंतु नैतिकदृष्ट्या नाही.</p>	Ethics	10	2015
<p>What do you understand by the term ‘voice of conscience’? How do you prepare yourself to heed to the voice of conscience?</p> <p>‘सद्सद्विवेकबुद्धीचा आवाज’ या शब्दाने तुम्हाला काय समजते? सद्सद्विवेकबुद्धीच्या आवाजाकडे लक्ष देण्यासाठी तुम्ही स्वतःला कसे तयार करता?</p>	Conscience	10	2013
<p>What is meant by ‘crisis of conscience’? Narrate one incident in your life when you were faced with such a crisis and how you resolved the same.</p> <p>‘सद्सद्विवेकबुद्धीचे संकट’ म्हणजे काय? तुमच्या आयुष्यातील एक घटना सांगा जेव्हा तुम्हाला अशा संकटाचा सामना करावा लागला होता आणि तुम्ही त्याचे निराकरण कसे केले.</p>	Conscience	10	2013

Accountability and Ethical Governance; [उत्तरदायित्व आणि नैतिक शासन;]

PYQ	Sub-Topic	Marks	Year
<p>An independent and empowered social audit mechanism is an absolute must in every sphere of public service, including the judiciary, to ensure performance, accountability and ethical conduct. Elaborate.</p> <p>कामगिरी, उत्तरदायित्व आणि नैतिक आचरण सुनिश्चित करण्यासाठी न्यायव्यवस्थेसह सार्वजनिक सेवेच्या प्रत्येक क्षेत्रात एक स्वतंत्र आणि सशक्त सामाजिक लेखापरीक्षण यंत्रणा अत्यंत आवश्यक आहे. सविस्तर सांगा.</p>	Ethics	10	2021
<p>What does ‘accountability’ mean in the context of public service? What measures can be adopted to ensure individual and collective accountability of public servants?</p>	Accountability	10	2014

सार्वजनिक सेवेच्या संदर्भात 'उत्तरदायित्व' म्हणजे काय? सरकारी कर्मचाऱ्यांचे वैयक्तिक आणि सामूहिक उत्तरदायित्व सुनिश्चित करण्यासाठी कोणत्या उपाययोजना केल्या जाऊ शकतात?

Strengthening of Ethical and Moral Values in Governance; [शासनामध्ये नैतिकता आणि नैतिक मूल्यांचे बळकटीकरण;]

PYQ	Sub-Topic	Marks	Year
Identify ten essential values that are needed to be an effective public servant. Describe the /ways and means to prevent non- ethical behaviour in public servants. प्रभावी लोकसेवक होण्यासाठी आवश्यक असलेली दहा मूलभूत मूल्ये ओळखा. लोकसेवकांमधील गैर-नैतिक वर्तन रोखण्यासाठीच्या मार्गांचे आणि साधनांचे वर्णन करा.	Multiple	10	2021
What is meant by constitutional morality? How does one uphold constitutional morality? घटनात्मक नैतिकतेचा अर्थ काय आहे? एखादी व्यक्ती घटनात्मक नैतिकतेचे पालन कसे करते?	Morality	10	2019

Ethical Issues in International Relations and Funding; [आंतरराष्ट्रीय संबंध आणि निधीकरणामधील नैतिक समस्या;]

PYQ	Sub-Topic	Marks	Year
'International aid' is an accepted form of helping 'resource-challenged' nations. Comment on 'ethics in contemporary international aid'. Support your answer with suitable examples. 'आंतरराष्ट्रीय मदत' हा 'संसाधन-अभाव' राष्ट्रांना मदत करण्याचा एक स्वीकृत प्रकार आहे. 'समकालीन आंतरराष्ट्रीय मदतीतील नैतिकता' यावर भाष्य करा. योग्य उदाहरणांसह तुमच्या उत्तराचे समर्थन करा.	International Funding	10	2023
"Refugees should not be turned back to the country where they would face persecution or human right violation." Examine the statement with reference to ethical dimension being violated by the nation claiming to be democratic with open society.	Dilemma	10	2021

<p>"निर्वासितांना अशा देशात परत पाठवू नये जिथे त्यांना छळ किंवा मानवी हक्कांच्या उल्लंघनास सामोरे जावे लागेल". खुल्या समाजासह लोकशाही असल्याचा दावा करणाऱ्या राष्ट्राने केलेल्या नैतिक आयामांच्या उल्लंघनाच्या संदर्भात विधानाची तपासणी करा.</p>			
<p>Russia and Ukraine war has been going on for the last seven months. Different countries have taken independent stands and actions keeping in view their own national interests. We are all aware that war has its own impact on the different aspects of society, including human tragedy. What are those ethical issues that are crucial to be considered while launching the war and its continuation so far? Illustrate with justification the ethical issues involved in the given state of affair.</p> <p>रशिया आणि युक्रेनमध्ये गेल्या सात महिन्यांपासून युद्ध सुरू आहे. विविध देशांनी त्यांचे स्वतःचे राष्ट्रीय हित लक्षात घेऊन स्वतंत्र भूमिका आणि कृती केल्या आहेत. आपल्या सर्वांना माहित आहे की मानवी शोकांतिकेसह समाजाच्या विविध पैलूंवर युद्धाचा स्वतःचा प्रभाव असतो. युद्ध सुरू करताना आणि ते आतापर्यंत सुरू ठेवताना कोणत्या नैतिक मुद्द्यांचा विचार करणे महत्त्वाचे आहे? दिलेल्या परिस्थितीत समाविष्ट असलेल्या नैतिक समस्यांचे उदाहरणांचा उपयोग करून स्पष्टीकरण द्या.</p>	International	10	2022
<p>Discuss the role of ethics and values in enhancing the following three major components of Comprehensive National Power(CNP) viz. human capital, soft power(culture and policies), and social harmony.</p> <p>सर्वसमावेशक राष्ट्रीय शक्तीचे (सी. एन. पी.) खालील तीन प्रमुख घटक वाढवण्यासाठी नैतिकता आणि मूल्यांच्या भूमिकेवर चर्चा करा. मानवी भांडवल, सौम्य शक्ती (संस्कृती आणि धोरणे) आणि सामाजिक सलोखा.</p>	International	10	2020
<p>'The will to power exists, but it can be tamed and be guided by rationality and principles of moral duty.' Examine this statement in the context of international relations.</p> <p>"सत्तेची इच्छाशक्ती अस्तित्वात असते, परंतु ती तर्कसंगतता आणि नैतिक कर्तव्याच्या तत्त्वांद्वारे नियंत्रित केली जाऊ शकते". आंतरराष्ट्रीय संबंधांच्या संदर्भात या विधानाची तपासणी करा.</p>	International	10	2020
<p>Strength, peace and security are considered to be the pillars of international relations. Elucidate.</p> <p>सामर्थ्य, शांतता आणि सुरक्षा हे आंतरराष्ट्रीय संबंधांचे आधारस्तंभ मानले जातात. स्पष्ट करा.</p>	International	10	2017

<p>At the international level, the bilateral relations between most nations are governed on the policy of promoting one's own national interest without any regard for the interest of other nations. This leads to conflicts and tensions between the nations. How can ethical consideration help resolve such tensions? Discuss with specific examples.</p> <p>आंतरराष्ट्रीय स्तरावर बहुतेक राष्ट्रांमधील द्विपक्षीय संबंध इतर राष्ट्रांच्या हिताची पर्वा न करता स्वतःच्या राष्ट्रीय हिताला चालना देण्याच्या धोरणावर अवलंबून असतात. यामुळे राष्ट्रांमध्ये संघर्ष आणि तणाव निर्माण होतो. नैतिक विचार अशा तणावाचे निराकरण करण्यात कशी मदत करू शकतात? विशिष्ट उदाहरणांसह चर्चा करा.</p>	International	10	2015
--	---------------	----	------

Corporate Governance. [निगम प्रशासन]

PYQ	Sub-Topic	Marks	Year
<p>What do you understand by 'moral integrity' and 'professional efficiency in the context of corporate governance in India? Illustrate with suitable examples.</p> <p>भारतातील निगम प्रशासनाच्या संदर्भात 'नैतिक सचोटी' आणि 'व्यावसायिक कार्यक्षमता' यातून तुम्हाला काय समजते? योग्य उदाहरणांसह स्पष्ट करा.</p>	Corporate Governance		2023
<p>In contemporary world, corporate sector's contribution in generating wealth and employment is increasing. In doing so, they are bringing in unprecedented onslaught on the climate, environmental sustainability and living conditions of human beings. In this background, do you Responsibility (CSR) is efficient and sufficient enough to fulfil the social roles and responsibilities needed in the corporate work mandated? Critically examine.</p> <p>समकालीन जगात संपत्ती आणि रोजगार निर्मितीमध्ये कॉर्पोरेट क्षेत्राचे योगदान वाढत आहे. असे करताना ते हवामान, पर्यावरणीय शाश्वतता आणि मानवी राहणीमानावर अभूतपूर्व हल्ले करत आहेत. या पार्श्वभूमीवर, तुम्हाला असे वाटते का की कॉर्पोरेट सामाजिक जबाबदारी (सीएसआर) ही कॉर्पोरेट जगतात आवश्यक असलेल्या सामाजिक भूमिका आणि जबाबदाऱ्या पार पाडण्यासाठी सक्षम आणि पुरेशी आहे, ज्यासाठी सीएसआर आवश्यक आहे? विश्लेषणात्मक चाचणी करा.</p>	Corporate	10	2022
<p>Corporate social responsibility makes companies more profitable and sustainable. Analyse.</p>	Corporate	10	2017

कॉर्पोरेट सामाजिक जबाबदारी कंपन्यांना अधिक फायदेशीर आणि शाश्वत बनवते. विश्लेषण करा.

Probity in Governance: Concept of Public Service; Philosophical Basis of Governance and Probity; Information Sharing and Transparency in Government, Right to Information, Codes of Ethics, Codes of Conduct, Citizen's Charters, Work Culture, Quality of Service Delivery, Utilization of Public Funds, Challenges of Corruption.[प्रशासनातील सभ्यता: लोकसेवेची संकल्पना; प्रशासन व सभ्यता यांचा तत्वज्ञानात्मक आधार, माहितीची देवाण-घेवाण आणि सरकारमधील पारदर्शकता, माहितीचा अधिकार, नीतिसंहिता, आचारसंहिता, नागरिकांची सनद, कार्यसंस्कृती, सेवाप्रदानाचा दर्जा, सार्वजनिक निधीचा विनियोग, भ्रष्टाचाराची आव्हाने.]

Concept of Public Service; Philosophical Basis of Governance and Probity; [[प्रशासनातील सभ्यता: लोकसेवेची संकल्पना; प्रशासन व सभ्यता यांचा तत्वज्ञानात्मक आधार]

PYQ	Sub-Topic	Marks	Year
'Probity is essential for an effective system of governance and socio-economic development.' Discuss.	Probity	10	2023
प्रशासन आणि सामाजिक-आर्थिक विकासाच्या प्रभावी व्यवस्थेसाठी सभ्यता आवश्यक आहे. 'चर्चा करा.			
Explain the term social capital. How does it enhance good governance?	Good Governance.	10	2023
सामाजिक भांडवल ही संज्ञा स्पष्ट करा. यामुळे सुशासन कसे सुधारते?			
What do you understand by term 'good governance'? How far recent initiatives in terms of e-governance steps taken by the State have helped the beneficiaries? Discuss with suitable examples.	Governance	10	2022
'सुशासन' या संज्ञेद्वारे तुम्हाला काय समजते? राज्याने ई-गव्हर्नन्सच्या दृष्टीने नुकत्याच हाती घेतलेल्या पावलांमुळे भागधारकांना किती मदत झाली आहे? योग्य उदाहरणांसह चर्चा करा.			

<p>Wisdom lies in knowing what to reckon with and what to overlook. An officer being engrossed with the periphery, ignoring the core issues before him, is no rare in the bureaucracy. Do you agree that such preoccupation of an administrator leads to travesty of justice to the cause of effective service delivery and good governance? Critically evaluate.</p> <p>कशाची काळजी घ्यावी आणि कशाकडे दुर्लक्ष करावे यात शहाणपण आहे. नोकरशाहीमध्ये, अधिकाऱ्यांसमोरील मुख्य समस्यांकडे दुर्लक्ष करून परिघामध्ये गुंतलेले राहणे दुर्मिळ नाही. प्रशासकाची अशी व्यग्रता ही प्रभावी सेवा वितरण आणि सुशासनाची उद्दिष्टे निश्चित करण्याच्या प्रक्रियेतील न्यायाचा उपहास आहे यावर तुम्ही सहमत आहात का? विश्लेषणात्मक मूल्यांकन करा.</p>	Governance	10	2022
<p>What do you understand by probity in governance? Based on your understanding of the term, suggest measures for ensuring probity in government.</p> <p>प्रशासनातील सभ्यतेतून तुम्हाला काय समजते? या शब्दाच्या तुमच्या समजुतीच्या आधारे सरकारमध्ये सभ्यता सुनिश्चित करण्यासाठी उपाययोजना सुचवा.</p>	Governance	10	2019

Information Sharing and Transparency in Government, Right to Information. [माहितीची देवाण-घेवाण आणि सरकारमधील पारदर्शकता, माहितीचा अधिकार,]

PYQ	Sub-Topic	Marks	Year
<p>There is a view that the official secrets act is an obstacle to the implementation of the Rights to Information act. Do you agree with the view? Discuss</p> <p>माहिती अधिकार कायद्याच्या अंमलबजावणीत अधिकृत गुपिते कायदा अडथळा ठरतो, असे मत आहे. तुम्ही या मताशी सहमत आहात का? चर्चा करा</p>	RTI	10	2019
<p>"The Right to Information Act is not all about citizens' empowerment alone, it essentially redefines the concept of accountability." Discuss.</p> <p>"माहितीचा अधिकार कायदा हा केवळ नागरिकांच्या सक्षमीकरणापुरता मर्यादित नाही, तर तो मूलतः जबाबदारीची संकल्पना पुन्हा परिभाषित करतो." चर्चा करा.</p>	RTI	10	2018
<p>What do you understand by the terms 'governance', 'good governance' and 'ethical governance'?</p>	Governance	10	2016

<p>'प्रशासन', 'सुशासन' आणि 'नैतिक प्रशासन' या संज्ञांमधून तुम्हाला काय समजते?</p>			
<p>Some recent developments such as introduction of RTI Act, media and judicial activism, etc., are proving helpful in bringing about greater transparency and accountability in the functioning of the government. However, it is also being observed that at times the mechanisms are misused. Another negative effect is that the officers are now afraid to take prompt decisions. Analyze this situation in detail and suggest how this dichotomy can be resolved. Suggest how these negative impacts can be minimized.</p> <p>आर. टी. आय. कायदा लागू करणे, प्रसारमाध्यमे आणि न्यायिक सक्रियता इत्यादी काही अलीकडील घडामोडी सरकारच्या कामकाजात अधिक पारदर्शकता आणि उत्तरदायित्व आणण्यासाठी ते उपयुक्त ठरत आहेत. तथापि, हे देखील दिसून येत आहे की काही वेळा यंत्रणेचा गैरवापर केला जातो. आणखी एक नकारात्मक परिणाम म्हणजे अधिकारी आता त्वरित निर्णय घेण्यास घाबरत आहेत. या परिस्थितीचे तपशीलवार विश्लेषण करा आणि हे द्विभाजन कसे सोडवता येईल ते सुचवा. हे नकारात्मक परिणाम कसे कमी करता येतील ते सुचवा.</p>	RTI	10	2015
<p>Today we find that in spite of various measures like prescribing codes of conduct, setting up vigilance cells/commissions, RTI, active media and strengthening of legal mechanisms, corrupt practices are not coming under control.</p> <p>A) Evaluate the effectiveness of these measures with justifications. B) Suggest more effective strategies to tackle this menace.</p> <p>आज आपण पाहतो की आचारसंहिता निश्चित करणे, दक्षता कक्ष/आयोग स्थापन करणे, आर. टी. आय., सक्रिय माध्यमे आणि कायदेशीर यंत्रणा मजबूत करणे यासारख्या विविध उपाययोजना करूनही भ्रष्ट व्यवहार नियंत्रणात येत नाहीत. अ) औचित्यांसह या उपायांच्या प्रभावीतेचे मूल्यांकन करा. ब) या संकटाचा सामना करण्यासाठी अधिक प्रभावी धोरणे सुचवा.</p>	RTI	10	2015
<p>What do you understand by 'probity' in public life? What are the difficulties in practising it in the present times? How can these difficulties be overcome?</p> <p>सार्वजनिक जीवनातिल सभ्यतेवरून तुम्हाला समजते का? सध्याच्या काळात ते आचरणात आणण्यात कोणत्या अडचणी आहेत? या अडचणींवर मात कशी करता येईल?</p>	Public	10	2014

Codes of Ethics, Codes of Conduct, Citizen's Charters, Work Culture, Quality of Service Delivery, [नीतिसंहिता, आचारसंहिता, नागरिकांची सनद, कार्यसंस्कृती, सेवाप्रदानाचा दर्जा]

PYQ	Sub-Topic	Marks	Year
In the context of work environment, differentiate between 'coercion' and 'undue influence' with suitable examples. कामाच्या वातावरणाच्या संदर्भात योग्य उदाहरणांसह 'जबरदस्ती' आणि 'अनुचित प्रभाव' यात फरक करा.	Work Culture	10	2023
Explain the basic principles of citizens' charter movement and bring out its importance. नागरिकांच्या सनद चळवळीची मूलभूत तत्त्वे समजावून सांगा आणि त्याचे महत्त्व अधोरेखित करा.	Citizens Charter	10	2019
Distinguish between "Code of ethics" and "Code of conduct" with suitable examples. योग्य उदाहरणांसह 'नीतिसंहिता' आणि 'आचारसंहिता' यात फरक करा.	Code of Conduct	10	2018
Discipline generally implies following the order and subordination. However, it may be counter-productive for the organisation. Discuss. शिस्त म्हणजे सामान्यतः आदेशाचे आणि अधीनतेचे पालन करणे होय. तथापि, हे संस्थेसाठी प्रतिकूल परिणामकारक असू शकते. चर्चा करा.	Code of Conduct	10	2017
Discuss the Public Services Code as recommended by the 2nd Administrative Reforms Commission. दुसऱ्या प्रशासकीय सुधारणा आयोगाने शिफारस केल्याप्रमाणे सार्वजनिक सेवा संहितेवर चर्चा करा.	Code of Conduct	10	2016

Utilization of Public Funds, Challenges of Corruption. [सार्वजनिक निधीचा विनियोग, भ्रष्टाचाराची आव्हाने.]

PYQ	Sub-Topic	Marks	Year
<p>"Corruption is the manifestation of the failure of core values in the society." In your opinion, what measures can be adopted to uplift the core values in the society?</p> <p>"भ्रष्टाचार हे समाजातील मूलभूत मूल्यांच्या अपयशाचे प्रकटीकरण आहे." तुमच्या मते समाजातील मूलभूत मूल्यांच्या उन्नतीसाठी कोणते उपाय केले जाऊ शकतात?</p>	Corruption		2023
<p>Whistle blower, who reports corruption and illegal activities, wrongdoing and misconduct to the concerned authorities, runs the risk of being exposed to grave danger, physical harm and victimization by the vested interests, accused persons and his team. What policy measures would you suggest to strengthen protection mechanism to safeguard the whistle blower?</p> <p>व्हिसलब्लोअर भ्रष्टाचार आणि बेकायदेशीर कारवाया, गैरप्रकार आणि गैरवर्तनाचा अहवाल संबंधित अधिकार्यांना देतो. निहित स्वार्थ असलेल्यांकडून, आरोपी व्यक्तींकडून आणि त्यांच्या चमूच्या गंभीर धोक्याला, शारीरिक हानीला आणि छळाला सामोरे जाण्याची जोखीम व्हिसलब्लोअरला असते. व्हिसलब्लोअर्सच्या संरक्षणासाठी मजबूत सुरक्षेसाठी तुम्ही कोणते धोरणात्मक उपाय सुचवाल?</p>	Anti-Corruption measures	10	2022
<p>Effective utilisation of public funds is crucial to meet development goals. Critically examine the reasons for under- utilization and mis-utilisation of public funds and their implication.</p> <p>विकासाची उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी सार्वजनिक निधीचा प्रभावी वापर करणे महत्त्वाचे आहे. सार्वजनिक निधीचा कमी वापर आणि गैरवापर होण्याची कारणे आणि त्यांचे परिणाम यांचे गंभीरपणे परीक्षण करा.</p>	Public Fund	10	2019
<p>"Non-performance of duty by a public servant is a form of corruption" Do you agree with this view? Justify your answer.</p> <p>"लोकसेवकाने कर्तव्य न बजावणे हा एक प्रकारचा भ्रष्टाचार आहे" तुम्ही या मताशी सहमत आहात का? तुमच्या उत्तराचे समर्थन करा</p>	Corruption	10	2019

<p>"If a country is to be corruption free and become a nation of beautiful minds, I strongly feel there are three key societal members who can make a difference. They are father, the mother and the teacher." – A. P. J. Abdul Kalam. Analyse.</p> <p>"जर एखादा देश भ्रष्टाचारमुक्त व्हायचा असेल आणि सुंदर मनाचे राष्ट्र व्हायचे असेल, तर मला ठामपणे वाटते की तीन प्रमुख सामाजिक सदस्य आहेत जे बदल घडवून आणू शकतात. ते म्हणजे वडील, आई आणि शिक्षक आहेत ". - अब्दुल कलाम</p>	Corruption	10	2017
<p>Increased national wealth did not result in equitable distribution of its benefits. It has created only some "enclaves of modernity and prosperity for a small minority at the cost of the majority." Justify.</p> <p>वाढीव राष्ट्रीय संपत्तीमुळे त्याच्या फायद्यांचे न्याय्य वितरण झाले नाही. याने बहुसंख्याकांना दुखावून अल्पसंख्याकांसाठी फक्त काही "आधुनिकता आणि समृद्धीचे अंतःक्षेत्रे" निर्माण केले आहेत. औचित्य सिद्ध करा.</p>	Public Fund	10	2017
<p>Corruption causes misuse of government treasury, Administrative inefficiency and obstruction in the path of national Development. Discuss Kautilya's views.</p> <p>भ्रष्टाचारामुळे सरकारी खजिन्याचा गैरवापर, प्रशासकीय अकार्यक्षमता आणि राष्ट्रीय विकासाच्या मार्गात अडथळा निर्माण होतो. कौटिल्याच्या मतांवर चर्चा करा.</p>	Corruption	10	2016
<p>There is a heavy ethical responsibility on the public servants because they occupy positions of power, handle huge amounts of public funds, and their decisions have wide-ranging impact on society and environment. What steps have you taken to improve your ethical competence to handle such responsibility?</p> <p>लोकसेवकांवर मोठी नैतिक जबाबदारी आहे कारण ते सत्तेच्या पदांवर आहेत, मोठ्या प्रमाणात सार्वजनिक निधी हाताळतात आणि त्यांच्या निर्णयांचा समाज आणि पर्यावरणावर व्यापक परिणाम होतो. अशा जबाबदाऱ्या सांभाळण्यासाठी तुमची नैतिक क्षमता सुधारण्यासाठी तुम्ही कोणती पावले उचलली आहेत?</p>	Public Fund	10	2014
<p>It is often said that poverty leads to corruption. However, there is no dearth of instances where affluent and powerful people indulge in corruption in a big</p>	Corruption	10	2014

way. What are the basic causes of corruption among people? Support your answer with examples.

अनेकदा असे म्हटले जाते की गरिबीमुळे भ्रष्टाचार होतो. तथापि, श्रीमंत आणि शक्तिशाली लोक मोठ्या प्रमाणात भ्रष्टाचारात गुंतलेल्या उदाहरणांची कमतरता नाही. लोकांमधील भ्रष्टाचाराची प्रमुख कारणे कोणती आहेत? उदाहरणांसह तुमच्या उत्तरांचे समर्थन करा.

Kaivalya

Civil Services Mentors Hub